

ЕЛЕМЕНТИ ПОЕТИКИ РОМАНТИЗМУ У ЗБІРЦІ «ЗОЛОТІ КЛЮЧІ» В. ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2(48)

УДК 821. 161. 2–1.09 (477.87) «В. Гренджа-Донський»

DOI:10.24144/2663-6840/2022.2(48).108–113.

Шетеля В. Елементи поезики романтизму у збірці «Золоті ключі» В. Гренджі-Донського; кількість бібліографічних джерел – 12; мова – українська.

Анотація. У статті досліджено елементи поезики романтизму у збірці «Золоті ключі» (1923 р.) Василя Гренджі-Донського, котрого справедливо вважають зачинателем нової української літератури у краї. Актуальність дослідження полягає в розкритті питання стильової своєрідності автора збірки як поета-романтика. Об'єктом аналізу обрано найбільш показові зразки лірики митця: «Золоті ключі», «Вбитий герой», «Ой не раз...», «Скільки...», «На шпилью Карпатів», «Невже тебе...», «Ужгород» та ін. Вказані вірші ілюструють усі найістотніші ознаки поезики романтизму в аналізованій збірці. Це, по-перше, звернення до історичного минулого, до народних витоків культури, до національної мови з метою пробудження національної свідомості. По-друге, усвідомлення гармонійної єдності з природою рідного краю, оспівування молодості, краси й кохання, а звідси й підвищена емоційна чутливість ліричного героя. По-третє, тісний зв'язок із фольклором та релігійною тематикою. По-четверте, контрастне поєднання оптимістичного настрою з крайнім песимізмом («світовою тугою») у всіх його виявах (трагізм, розчарування, відчай, безнадія, сум, проливання сліз). По-п'яте, використання у творах екзотичних, містичних, а іноді й фантастичних образів і сюжетів, виняткових обставин, у яких діє винятковий герой, послуговування романтичною іронією та сарказмом. Усі ці ознаки представляють В. Гренджу-Донського як поета з яскраво вираженим романтичним типом світовідчуження. Особливо романтизм митця проявляється у ліричній поемі «Князівна Гуцулії», що також увійшла до аналізованої збірки. В основі твору – міфічний сюжет, у якому діють вигадані й реальні персонажі людського та демонічного світів та світу природи. Події твору та порушені тут проблеми проєктуються на авторову сучасність. У ході дослідження з'ясовано також, що у «Золотих ключах», як і в дебютній його збірці «Квіти з терн'ямом» (1923 р.) усе ще відчувається певна залежність її автора від народнопоетичної стихії. Водночас зауважено, що В. Гренджа-Донський у кількох поезіях збірки («Жебрак», «Пісня мадярського магната») використовує засоби та прийоми реалістичного письма.

Ключові слова: український романтизм, фольклоризм, народність, національна туга, рідний край, історизм, В. Гренджа-Донський.

Постановка проблеми. В. Гренджа-Донський – знакова постать в українському літературному процесі ХХ ст. Тому й не дивно, що його художній доробок неодноразово ставав об'єктом різноаспектних наукових досліджень. Особливе місце у творчій спадщині митця займає рання лірика, яка представляє В. Гренджу-Донського як поета-романтика, а тому конкретний її аналіз саме на часі.

Аналіз досліджень. Про належність поезії В. Гренджі-Донського до романтичної стильової течії зазначає більшість дослідників його творчості. Так, В. Бирчак зауважив, що В. Гренджа-Донський – «типовий романтик, який у давнині, в її виідеалізованій славі хоче знайти доказ, що нині понижене плем'я мало колись своїх князів, було славне й дорівнювало своїм значенням іншим племенам» [Бирчак 1993, с. 159]. Ф. Потушняк, характеризуючи збірку «Квіти з терн'ямом», зазначав: «Вже тут намічається головне літературне стремління В. Гренджі-Донського – любов до рідного краю, його природи і народу, життя пастирське на полонині, повне пригод, любов до історичної романтичної давнини» [Федака 2008, с. 142]. М. Мольнар стверджує, що Гренджу-Донського зродила як поета закарпатська народна словесність, зокрема закарпатська пісня, яка йому правила для мистецький зразок, у дусі якої написано чимало ранніх його поезій [Мольнар 1990, с. 107]. Дослідник Б. Чопик називає В. Гренджу-Донського поетом-романтиком, національним пробудником українського народу і зазначає, що він

з великим мистецьким хистом використовує у своїх творах народну пісню, коломийку [Чопик 1990, с. 204]. Дослідник, розглядаючи тематику віршових творів В. Гренджі-Донського та поезій народних пробудників Тараса Шевченка та Маркіяна Шашкевича, зауважує, що в ній «виходить на яву їхній повний романтизм, хоч пізній, але такий же самий, як його розуміють на Заході» [Чопик 1990, с. 199]. Автор передмови до I-го тому дванадцятитомного видання творів В. Гренджі-Донського Б. Романенчук зазначає: «Коли дивитися на Гренджу-Донського з суспільно-політичного погляду, то треба ствердити, що він був наскрізь модерним українцем післявоєнного типу, але з мистецького боку, він як поет, з уваги на традиційні засоби поетичного вислову, належить радше до ХІХ-го століття. Вийшовши від народної пісні, він далеко від неї не відійшов, і то зовсім свідомо, бо вся його увага скерована була на що, а не на як» [Романенчук 1990, с. XXV]. Особливу увагу на поезику романтизму в поетичній творчості В. Гренджі-Донського звернула сучасна дослідниця М. Козак. Вона стверджує, що задекларовані в ранніх поезіях світоглядно-естетичні засади романтизму письменник із більшою чи меншою мірою інтенсивності сповідував протягом усієї творчості [Козак 2002, с. 103]. В. Барчан, яка вперше дала цілісний аналіз поетичного доробку письменника, відзначила в ліриці перших трьох збірок В. Гренджі-Донського наявність сильного романтичного струменя, поряд із яким спостерігається

ся тенденція до використання засобів та прийомів реалістичного та неоромантичного письма [Барчан 2004, с. 25, 29, 34].

Мета роботи – проаналізувати елементи поезики романтизму в поетичній збірці «Золоті ключі» В. Гренджі-Донського. Стаття ґрунтується на засадах культурно-історичного, естетичного й формального методів дослідження.

Виклад основного матеріалу. Своєрідним продовженням романтичного струменя першої збірки «Квіти з терньом» та її тематичного кола стала друга збірка В. Гренджі-Донського «Золоті ключі» (1923). Відкриває збірку передмова А. Волошина, який влучно підмітив: «Наш рідний край <...>, наш народ <...>, наша історія <...>, наша мова – от мотиви “Золотих ключів”. Наш молодий поет відкриває ними замки нашої слави, палати наших почувань, відкриває тайни нашої народної свідомости, радостей і одушевлення» [Волошин 1990, с. 326]. «Справи бачить такими, якими вони є, – продовжує далі автор передмови, – бачить не тільки світлі краски, але й темні. В близькій народові формі виливає свої почування» [Волошин 1990, с. 327]. І справді, доля поневоленого рідного краю продовжує хвилювати молодого поета, який вдається до роздумів над можливими шляхами його визволення. Б. Романенчук зазначає, що збірка має романтичний характер, і всі вірші пройняті сумом і безнадією, оскільки тут, за словами дослідника, поет особливо торкнув мінорну струну душі і показав сумовиті картини, типові для романтизму [Романенчук 1990, с. XVI].

Розпочинає збірку поезія «Золоті ключі», у якій В. Гренджа-Донський уперше у своїй творчості застосовує таку характерну рису романтизму як екзотичність, яка полягає у використанні легендарного сюжету. Саме закарпатська легенда про загадкову Срібну Країну і лягла в основу цієї поезії. Поет не просто витворює символічний образ кинутих у Тису золотих ключів, які, на нашу думку, символізують втрачений код доступу до заповітних духовних та, зрештою, і матеріальних благ, до омріяної незалежності. Більше того, він знає секрет – де знаходиться цей код доступу і як його віднайти: «Але ключів не здобути, / Кинених у воду, / Поки з мраку не підіймесь / Свідомість народу...» [Гренджа-Донський 1990, с. 63].

Екзотичності цій поезії додають образи міфологічних істот – лісових повітруль, водяних русалок, які постають тут на фоні екзотичного пейзажу – чудової природи з її характерними місцевими ознаками: горами, скелями, полонинами, Тисою. Завдяки елементу містики поезія «Золоті ключі» нагадує баладу.

Яскраво виражену романтичну основу має поезія «Вбитий герой», у якій В. Гренджа-Донський вдається до містичного оживлення вбитого в полі героя, перед яким, за словами В. Барчан, розкривається апокаліптична картина з розкиданими по полю костями, голодом, смертю, рядом шибениць, кривавою дорогою та кам'яними пустелями [Барчан 2004, с. 56]. На нашу думку, автор свідомо по-

слуговується прийомами живописного мистецтва при малюванні епічного полотна, чіткі й виразні композиційні елементи якого створюють в уяві читача широку панораму з досить високим ступенем деталізації: «Вмивають ся кости в полю / Зимною росою, / Онде Голод в зуби ріже, / Смерть стоить з косою. / Там на горі ряд шибениць... / Кровава дорога, / На небеса зазирають, / Проклинають Бога! / <...> / Украшають ті високі / Кам'яні пустині...» [Гренджа-Донський 1990, с. 75].

Цікаво, що зображення такої монументальної панорами можливе лише завдяки точці зору, котра є спільною для героя вірша і реципієнта: читач бачить ту ж саму картину немовби очима героя.

Дослідниця М. Козак зазначає, що настроєм, образами-символами поезія «Вбитий герой» споріднена з віршами поетів першої половини XIX ст. з їх романтичними образами могил, козаків-запорожців [Козак 2002, с. 104]. Ця поезія, сповнена песимізму та розчарування, показує нам ліричного героя, перейнятого світовою тугою, відчаєм і безнадією: «Стоїть герой над могилов, / Сліз не вистарчає, / І постояв, і подумав, / В могилу вертає...» [Гренджа-Донський 1990, с. 75].

Т. Комаринець зазначав, що українські романтики, порушуючи складні питання національно-культурного розвитку, виступили з творами, що в першу чергу обумовлювались реакцією на реальні події соціального і національного гноблення [Комаринець 1983, с. 77]. Так, картини всезагального горя і страждання рідного народу, що перейняті розпачем і тугою, постають у поезії «Ой не раз...». Ліричним героєм тут виступає сам народ, у словах якого вчувається і голос автора як невід'ємної його частини. Поет вдається до прийому мовлення від першої особи множини, залучаючи таким чином читача до відчуття єдності з ліричним героєм. Завдяки цьому читач стає не просто спостерігачем, свідком подій, але й активним їх учасником: «Не раз ми голодовали, / Нас не раз и били, / Не раз наші мертві трупи / По дорозі гнили...» [Гренджа-Донський 1990, с. 75].

Характерною ознакою романтичного світовідчуття В. Гренджі-Донського в «Золотих ключах» є глибокий ліризм та підвищена емоційна чутливість ліричного героя. Так, романтична тенденція до проливання сліз простежується в багатьох поезіях другої збірки («Співав би я...», «Скільки...», «Біль серця»). Найвищий ступінь розпачу, відчаю та безнадії, болю душі і серця – ось настроїв, що об'єднує ці поезії: «Скільки я страдаю, / Слези утираю, / Що у тобі все так сумно, / Бідний ти мій краю!» [Гренджа-Донський 1990, с. 78].

Екзистенційна туга, за словами В. Барчан, викликана тут не стільки невлаштованістю власного життя самого Гренджі-Донського, скільки навколишньою реальністю, трагізмом народного буття [Барчан 2004, с. 57]. Образ сліз, зболеного жалем серця, туги – це, як зазначає дослідниця, у великій мірі відтворення психологічного стану автора, перейнятого щирим уболіванням за долю свого народу [Барчан 2004, с. 22]. Романтичну настроєвість

цих поезій підкреслюють витворені у народнопоетичній манері розгорнені звертання-повтори: бідний ти мій краю; горе мос, горе; доле ж наша, доле; болю ж ти мій болю; ой Боже мій, Боже.

Подібні песимістичні настрої переважають і в поезії «На шпильо Карпатів»: «Виджу з сього островерха / Аж по чорне море, – / Ах нещасний мій народе, / Горе тобі, горе! / Плачте гори, плачте сині, / Плачте, не шкодуйте, / Вий, ти вітре, бий, ти громе, / Нові пута куйте» [Гренджа-Донський 1990, с. 74].

Тут ліричний герой, охопивши з вершини гір поглядом всю країну «аж по чорне море», бачить горе нещасного народу. Та в останні хвилини перед ним відкривається оптимістична візія щасливого майбутнього: «Прийдуть часи золотії, / Самим Богом дані, / Здіймем руки всі до бою – / Ізпадуть кайдани!» [Гренджа-Донський 1990, с. 74].

Дослідниця М. Козак зазначає, що характерний для українського романтизму початку XIX ст. контраст між героїчним минулим і безрадісним сьогоденням набуває в цій поезії В. Гренджі-Донського локального колориту: топос степу з його простором, козацькою вольницею змінюється на топос гір [Козак 2002, с. 103].

Ліричний герой починає усвідомлювати, що тільки в наших руках наше прийдешнє щастя – «часи золотії». Тому в наступному вірші «Невже тебе...» ми вперше чуємо відкритий заклик ліричного героя до боротьби: «Беріть коси, беріть мотики – / І за мною, як рушу! / <...> / Беріть мітли і вимітайте / Сміття, з нашої хати!» [Гренджа-Донський 1990, с. 79].

Оптимістичним настроєм перейнята поезія «Ужгород». Ліричний герой безмежно і неприховано радіє тим, що «Ужгород став нашим знову з чужого “Ungvar”-а» [Гренджа-Донський 1990, с. 74]. Цю радість підсилюють явища природи, які своїми виявами спричиняються до передачі настроїв ліричного героя. Тут бачимо, як «надійшов бурі вихор», що, на наш погляд, символізує зрушення суспільної думки, свідомості народу, «засвітило сонце правди» – символ потепління, передвісник щасливого майбутнього, і врешті «розійшлася і над нами тота чорна хмара», що символізує поступовий відступ нищівного окупантського гніту. У цій події, як зазначає В. Барчан, автор вбачає не лише політичний зміст, але, швидше, морально-психологічний, духовний, сприймаючи це як дію метафізичного закону перемоги добра над злом [Барчан 2004, с. 58].

У збірці «Золоті ключі» міститься кілька поезій, у яких В. Гренджа-Донський уперше вдається до виключно реалістичного зображення життя. Так, у вірші «Жебрак» митець витворює узагальнений образ бідного, замученого голодом жебрака, який ходить «у жебри з села в село, з хати до хати» [Гренджа-Донський 1990, с. 76]. Поет не вказує на те, хто цей жебрак, звідки він і чому змушений жебрати. Відповіді знаходимо в наступній, тематично співзвучній поезії «На Братиславській площі», з якої дізнаємося, що жебрак – це заробітчанин-русин, який шукає роботу «і не находити! / А без ро-

боти він жебрак» [Гренджа-Донський 1990, с. 76]. Зрозуміло, що автор зображує не поодинокі явища, а типові для того часу суспільні проблеми.

В. Гренджа-Донський, послуговуючись романтичною іронією, вдається до витворення узагальненого абстрактного образу мадярського магната («Пісня мадярського магната»). Поет відкриває очі народу на підступність можновладців, котрі, маючи у своїй власності землю, ліси і полонини, не знають жури й терпіння: «Добре сліпими панувати, / Не знати людської ціни, / Кругом рабів покірних мати / І м'ясо царю для війни» [Гренджа-Донський 1990, с. 81].

У вірші показано ставлення вельмож до краян як до рабів, які працюють, обробляють їхні землі, падають перед ними на коліна. Романтична іронія в поезії змінюється ідким сарказмом, який не має конкретних засобів вираження, а вчувається у загальному настроєвому тоні поезії. Автор, майстерно перевтілюючись у образ мадярського магната, говорить від його імені, вміло викриває жадливу політику, яку той проводить: «Падуть перед мня на коліна, / Цілюють буки, що їх б'ють, / Школи, науки не дамо їм, / А спирт, горілку нехай п'ють!» [Гренджа-Донський 1990, с. 80].

Завдяки прийому перевтілення цей вірш дещо подібний до нерозсудливого зізнання-вихваляння одного магната перед іншим і усвідомлюється як випадково підслухана розмова, що мала залишитися таємною. Цей ефект досягається за допомогою прийому мовлення від першої особи, часте використання присвійних займенникових форм та займенників першої особи: я, мої, нам, мня.

В. Гренджа-Донський у «Золотих ключах», хоч і меншою мірою, ніж у «Квітах з терньом», та все ж продовжує розвивати тему краси рідного краю. Поет, як це властиво для романтиків, бачить природу як живий організм, відчуває себе невід'ємною складовою частиною цього організму («Бийтесь гори...», «Шумить...», «Поточок»). Питомими для митця залишаються все ті ж самі ландшафти, що і в попередній збірці (високі гори, зелені полонини, потічки бистрі), серед яких він зродився для життя, виховувався і ріс, з яких черпав і продовжує черпати натхнення. Ці ландшафти залишаються для В. Гренджі-Донського втіленням романтичного ідеалу свободи й чистоти.

Є в «Золотих ключах» і кілька зразків інтимної лірики, представленої поезіями «Ой засвіти, місяченьку...», «Було то весною...», «Ой на горі...». Тут В. Гренджа-Донський вдається до вже випробуваного ним прийому стилізації під народну пісню, використавши усталені в народній творчості образи. На думку Т. Комаринця, саме народна пісня і живе народне слово, стали для українських романтиків еталоном справжньої художності [Комаринець 1983, с. 84]. Тому й не дивно, що знаходимо в названих віршах і звертання до одухотворених об'єктів природи, і романтичне прославляння юності, оспівування молодості, весни з її зеленими гаями та квітучими садочками, куваннями зозулі та співами солов'я.

Заслуговує також на увагу вміщена у збірці «Золоті ключі» лірична поема «Князівна Гуцулії», в основі якої – міфічний сюжет про князювання легендарного Бориса. За жанром це соціально-побутова віршована казка героїчного характеру з елементами фантастики. Автор розповідає історію про намагання представників різних держав (Мадярщини, Італії, Моравії) одружитися з князівною Маруною, дочкою Бориса, а також про загарбання татарською навалою Гуцулії. У поемі поруч із вигаданими авторською фантазією героями – князем Борисом, царградським князем Романом, італійськими, моравськими та мадярськими посланцями – діють і реальні історичні постаті. Таким персонажем, наприклад, є князь Данило Галицький.

«Князівна Гуцулії» – твір наскрізь романтичний, створений на основі екзотичного сюжету з утечею в ідеалізоване, почати фантастичне минуле, яке разом із надією на світле майбутнє різко протиставляється безрадісному сьогоденню. У творі чітко простежуються елементи місцевого колориту (гори, долини, срібні річечки, полонини, праліс), топографічні назви (річка Тиса, країна Гуцулія) та етноніми (гуцули, мадяри, жиди), які вказують на конкретне місце дії. Весь діючий світ у поемі усвідомлюється як сукупність багатьох світів, населених своїми добрими і злими істотами. Так, у творі разом співіснують світ людини, світ природи і тісно пов'язаний із ним демонічний світ, представниками якого виступають відьми та упіри з кінськими ногами, запозичені автором із багатого закарпатського фольклору.

У канві поеми простежуються і елементи суспільно-політичних настроїв. У пошуках суспільного ідеалу, як стверджує Т. Комаринець, романтики постійно зверталися до минулого, пристосовуючи його до потреб сучасності, через пізнання старовини йшли до осмислення сучасного й майбутнього свого народу [Комаринець 1983, с. 39]. Так, наприклад, В. Гренджа-Донський на початку твору, в романтичній манері, звеличуючи минуле, описує славу країну: «*По долинах хліб ся родить, в полонинах – паша, / Там ні Жида, ні Мадяра, уся земля наша! / Там рибоньки як у морю, повна нею Тиса, – / Щаслива ти, країночко, за князя Бориса!*» [Гренджа-Донський 1990, с. 64].

Проекцію на сучасну авторові дійсність легко помітити в наступних рядках: «*Лиш Мадярів не любили і самі Гуцули, / Бо Мадяри – люди дикі, у ярму їх гнули*» [Гренджа-Донський 1990, с. 68].

Особливо гостро в поемі звучить тема приєднання Гуцулії до решти українських земель. У традиціях романтичної поезії автор проектує цю тему на свою сучасність, актуалізує необхідність воз'єднання закарпатських земель зі своїми історичними коренями – землями українськими: «*Не раз Борис то думає, як би нарід спасти, / Прилучитись д Галичанам, від Угрів відпасти. / Ходять пошти до Данила, той відповідає, / Всіх Русинів ізлучити він на думці має. / Тепер військо ізбирає, відпудить Татарів, / Відтак дасть ся цілов силов, за нас на мадярів*» [Гренджа-Донський 1990, с. 68].

Закінчується твір тимчасовою перемогою зла

над добром. Тут звучить мотив неволі. Кінцівка, що побудована на апокаліптичних картинах руїни, сповнена трагізму, розпачу та всезагальної туги, оскільки молодий князь Роман і його дружина князівна Маруна, змушені рятуючись тікати з країни, але: «*Увидів се бідний нарід, з плачем їх прощас, / І вірує, що Соненько ще колись засяє. / Вірують, що повернуть ся в країну миленьку / І тогди-то скинуть пута й Недолю гіреньку*» [Гренджа-Донський 1990, с. 71].

Важливе смислове навантаження у творі мають числові образи, які широко вживаються в усній народній творчості і, зазвичай, виконують конкретні функції. У першу чергу, це сакральна трійка, яка є символом довершеності, повноти й досконалості (день минає, другий, третій; приходять до Бориса три князі у гості; три благородні вчинки зробив Роман перш, ніж виказав себе, ой заграли в три бандури; прогуляли, проспівали уже третю днину). Числівники «сто», «сорок» ужиті у творі для позначення величності весільного банкету (зарізали сто баранів та й яловець сорок). Числівник «сімсот» символізує необмежену кількість (свічок сімсот запалилось у каплиці замку). На нашу думку, використання автором указаних числових символів – є не що інше, як наслідування фольклорних традицій.

Таким чином, у «Золотих ключах» В. Гренджа-Донський розширює тематичне коло першої збірки, більше уваги приділяє соціальним мотивам. Інструментарій митця поповнюється новим арсеналом – екзотикою, містикою, фантастикою, які є визначальними для поезії романтизму. У витворенні сюжетів та образів поет вдається до характерної для романтиків втечі в ідеалізоване минуле, застосовує романтичну іронію та сарказм. Збірка перейнята сумом і безнадією. Тут і романтичне проливання сліз, і вищий ступінь розчарування та песимізму, всезагальної туги і відчаю. У «Золотих ключах» усе ще відчувається залежність її автора від народнопоетичної стихії. Водночас В. Гренджа-Донський у кількох поезіях збірки послуговується засобами та прийомами реалістичного письма.

Висновки. Отже, у збірці «Золоті ключі» (1923) простежуються всі найістотніші ознаки поезії романтизму. Це, у першу чергу, звернення до історичного минулого, до народних витоків культури, до національної мови з метою пробудження національної свідомості. По-друге, усвідомлення гармонійної єдності з природою рідного краю, оспівування молодості, краси й кохання, а звідси й підвищена емоційна чутливість ліричного героя. По-третє, тісний зв'язок із фольклором та релігійною тематикою. По-четверте, контрастне поєднання оптимістичного настрою з крайнім песимізмом («світовою тугою») у всіх його виявах (розчарування, розпач, відчай, безнадія, проливання сліз). По-п'яте, використання у творах екзотичних, містичних, а іноді й фантастичних образів і сюжетів, виняткових обставин, у яких діє винятковий герой, послуговування романтичною іронією та сарказмом. Усі ці ознаки дають нам підстави стверджувати, що автор збірки, безсумнівно, поет-романтик.

Література

1. Барчан В. Лірика Василя Гренджі-Донського. *Українська поезія Закарпаття ХХ століття: науковий збірник / Упорядкування та передмова В.В. Барчан*. Ужгород: Ліра, 2004. С. 43–83.
2. Барчан В. Поетична творчість Василя Гренджі-Донського: навчальний посібник. Ужгород: Карпати – ЗІППО, 2004. 152 с.
3. Бирчак В. Літературні стремління Підкарпатської Русі. Ужгород: Карпати, 1993. 200 с.
4. Волошин А. До читачів (Вступ до збірки поезій «Золоті ключі», 1923). *Твори Василя Гренджі-Донського: у 12 т.* Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1990. Т. XI. С. 326–327.
5. Козак М. Романтизм у ліриці В. Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2002. Вип. 6. С. 103–105.
6. Козак М. Фольклорні мотиви поезії Василя Гренджі-Донського. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць*. Ужгород, 2000. Вип. 3. С. 310–315.
7. Комаринець Т. Ідейно-естетичні основи українського романтизму. Львів: Вища школа, 1983. 224 с.
8. Мольнар М. Доля співця полонин. Причинок до творчої біографії В. Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського: у 12 т.* Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1990. Т. XI. С. 101–131.
9. Романенчук Б. Василь Гренджа-Донський (23. 4. 1897–25. 11. 1974). *Твори Василя Гренджі-Донського: у 12 т.* Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1990. Т. I. С. XI–XXVI.
10. Твори Василя Гренджі-Донського: у 12 т. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1990. Т. I. 456 с.
11. Федак Д. Літературно-критична розвідка Ф. Потушняка. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Філологія*. Ужгород, 2008. Вип. 19. С. 141–145.
12. Чопик Б. Поезія Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського: у 12 т.* Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1990. Т. XI. С. 199–205.

References

1. Barchan V. (2004) Liryka Vasylia Grendzhi-Donskoho [Lyrics by Vasyl Grendzha-Donsky]. *Ukrainska poezija Zakarpattia XX stolittia: naukovyi zbirnyk / Uporiadkuvannia ta predmova V.V. Barchan*. Uzhhorod: Lira. S. 43–83 [in Ukrainian].
2. Barchan V. (2004) Poetychna tvorchist Vasylia Grendzhi-Donskoho: navchalnyy posibnyk [Poetic Work of Vasyl Grendzha-Donsky: a Study Guide]. Uzhhorod: Karpaty – ZIPPO. 152 s. [in Ukrainian].
3. Birchak V. (1993) Literaturni stremlinnia Pidkarpatskoi Rusy [Literary Aspirations of Subcarpathian Rus]. Uzhhorod: Karpaty, 200 s. [in Ukrainian].
4. Voloshyn A. (1990) Do chytachiv (Vstup do zbirky poeziy “Zoloti kliuchi”, 1923) [To the Readers (Introduction to the Collection of Poems “Golden Keys”, 1923)]. *Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho: u 12 t.* Washington: Vydannia Karpatskoho Soiuzu. T. XI. S. 326–327 [in Ukrainian].
5. Kozak M. (2002) Romantyzm u liryци V. Grendzhi-Donskoho [Romanticism in the Lyrics of V. Grendzha-Donsky]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Uzhhorod, Vyp. 6. S. 103–105 [in Ukrainian].
6. Kozak M. (2000) Folklorni motyvy poezii V. Grendzhi-Donskoho [Folkloric Motives of Vasyl Grendzha-Donsky's Poetry]. *Suchasni problem movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. prats.* Uzhhorod, Vyp. 3. S. 310–315 [in Ukrainian].
7. Komarynets T. (1983) Ideyno-estetychni osnovy ukrainskoho romantyzmu [Ideological and Aesthetic Foundations of Ukrainian Romanticism]. Lviv: Vyshcha shkola, 224 s. [in Ukrainian].
8. Molnar M. (1990) Dolia spivtsia polonyn. Prychynok do tvorchoi biohrafii V. Grendzhi-Donskoho [The Fate of the Mountain Valley Singer. Supplement to the Creative Biography of Vasyl Grendzha-Donsky]. *Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho: u 12 t.* Washington: Vydannia Karpatskoho Soiuzu. T. XI. S. 101–131 [in Ukrainian].
9. Romanenchuk B. (1990) Vasyl Grendzha-Donsky (23. 4. 1897–25. 11. 1974) [Vasyl Grendzha-Donsky (23. 4. 1897–25. 11. 1974)]. *Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho: u 12 t.* Washington: Vydannia Karpatskoho Soiuzu. T. I. S. XI–XXVI [in Ukrainian].
10. *Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho: u 12 t.* [Works of Vasyl Grendzha-Donsky: in 12 vol.] (1990). Washington: Vydannia Karpatskoho Soiuzu. T. I. 456 s. [in Ukrainian].
11. Fedaka D. (2008) Literaturno-krytychna rozvidka F. Potushniaka [Literary and Critical Research of F. Potushnyak]. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Uzhhorod, Vyp. 19. S. 141–145 [in Ukrainian].
12. Chopyk B. (1990) Poezia Vasylia Grendzhi-Donskoho [The Poetry of Vasyl Grendzha-Donsky]. *Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho: u 12 t.* Washington: Vydannia Karpatskoho Soiuzu. T. XI. S. 199–205 [in Ukrainian].

**ELEMENTS OF ROMANTICISM POETICS IN THE COLLECTION «GOLDEN KEYS»
OF V. GRENZHA-DONSKY**

Abstract. The article examines the elements of romanticism poetics in the collection “Golden Keys” (1923) by Vasyl Grendzha-Donsky, who is rightly considered the initiator of new Ukrainian literature in the region. The relevance of the research lies in revealing the stylistic originality of the author of the collection as a romantic poet. The most revealing samples of the artist's lyrics were chosen as the object of analysis: “Golden keys”, “Killed hero”, “Oh, more than once...”, “How

many...”, “On the top of the Carpathians”, “Are you sure...”, “Uzhhorod” and others. These poems illustrate all the most essential features of the poetics of romanticism in the analyzed collection. First of all, this is, an appeal to the historical past, to the folk origins of culture, to the national language with the aim of awakening national consciousness. Secondly, the awareness of harmonious unity with the nature of the native land, the glorification of youth, beauty and love, as well as the connection with the heightened emotional sensitivity of the lyrical hero. Thirdly, a close connection with folklore and religious themes. Fourth, a contrasting combination of an optimistic mood with extreme pessimism (“world longing”) in all its manifestations (tragedy, disappointment, despair, hopelessness, sadness, shedding of tears). Fifth, the use of exotic, mystical, and sometimes fantastic images and plots, exceptional circumstances in which an exceptional hero acts, use of romantic irony and sarcasm in the works. All these signs present V. Grendzha-Donsky as a poet with a pronounced romantic type of worldview. The artist’s romanticism is especially evident in the lyrical poem “Princess Hutsulia”, which was also included in the analyzed collection. The work is based on a mythical plot, in which fictional and real characters from the human and demonic worlds and the world of nature act. The events of the work and the problems raised here are projected onto the author’s modernity. In the course of the research, it was also found, that in “Golden Keys”, as well as in his debut collection “Flowers with Thorns” (1923), a certain dependence of its author on the element of folk poetry is still felt. At the same time, it was noted, that V. Grendzha-Donsky uses the means and techniques of realistic writing in several poems of the collection (“The Beggar”, “The Song of the Magyar Magnate”).

Keywords: Ukrainian romanticism, folklorism, national character, national anguish, native region, historicism, V. Grendzha-Donsky.

©Шетеля В., 2022 р.

Віктор Шетеля – старший викладач кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; victor.shetelia@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-7416-5102>

Viktor Shetelya – Senior Teacher of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; victor.shetelia@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-7416-5102>